

tystyczne bardzo często zawierają dla porównania odpowiednie dane z sąsiednich państw — najczęściej z NRD i Polski. Po rozdziale dotyczącym przemysłu spożywczego, następuje interesująca próba wydzielenia na terytorium Czechosłowacji istniejących tam regionów przemysłowych. Majergoiz wyróżnia, za geografami czechosłowackimi, 13 takich regionów, spośród których jeden otrzymał nazwę „Południowo-podrudawski”, zaś pozostałym nadały ją ich główne miasta: Praga, Pilzno, Ujście n/Łabą, Liberec, Hradec Kralowe, Pardubice, Olomuniec, Gottwaldów, Brno, Ostrawa, Poważska Bystrzyca i Bratysława. Jako cztertnasty autor wymienia region Koszyc, formujący się obecnie w ośrodek przemysłowy.

Część III. omawianej pracy otwiera rozdział, poświęcony rolnictwu CSRS. Temat ten został tu potraktowany krótko i bardzo ogólnie, z tym że takie ujęcie uzupełnia przejrzysty kartogram rejonów rolniczych, opatrzony przez autora obszernymi objaśnieniami (ss. 640 i 641).

Równie zwięźle przedstawił radziecki geograf transport czechosłowacki, tu jednak, w odróżnieniu od wszystkich pozostałych rozdziałów, bardzo skąpo zilustrował referowane zagadnienie mapkami i tabelami statystycznymi.

W końcowej części książki autor omawia stosunki handlowe Czechosłowacji z zagranicą. Eksport i import CSRS w ciągu lat powojennych uzyskiwał coraz korzystniejszą strukturę. Wywóz surowców w 1948 r. wynosił 43,5% całości eksportu, zaś w 1962 r. już tylko 28,2%. W dziedzinie importu natomiast przywóz paliwa, surowców mineralnych i metali zwiększył się z 20,1% w 1948 r. do 30,3% w 1962 r., importowanie zaś większej ilości surowca i wywożenie w szerszych rozmiarach produktów złożonych świadczy, jak wiadomo, o korzystnym rozwoju ekonomiki danego kraju.

Spis wykorzystanych przez autora pozycji literatury został usystematyzowany przez niego według działów, co stanowi ułatwienie dla czytelnika, a zamykającą książkę skorowidz nazw geograficznych jest wyczerpujący.

Pracę Majergoiza ilustrują dość liczne kartogramy i kartodiagramy, wykonane naogół starannie i przejrzystie. Dość poważnym mankamentem jest jednak niezaopatrzenie tego materiału ilustracyjnego w numerację, co nie ułatwia korzystania z książki. Liczne i często interesujące zestawienia tabelaryczne również nie są numerowane. Autor bardzo dużo materiału faktycznego umieścił w przypisach, które tym samym bardzo rozbudował i opatrzył chyba większą ilością tabel statystycznych, niż zawiera ich główny tekst.

Tak więc geografia gospodarcza Czechosłowacji w opracowaniu radzieckiego uczonego jest cennym wkładem w dziedzinę wiedzy o krajach socjalistycznych.

Wacława Głębocka

ZBIGNIEW CHWALIBÓG: *Kierunki przebudowy sieci osadnictwa wiejskiego w Czechosłowacji na tle historycznego rozwoju (Zagadnienia metody planowania przestrzennego)*. Poznań 1964, 108 ss.

Przedmiotem pracy Chwaliboga są wybrane zagadnienia z dziedziny planowania przestrzennego sieci osadnictwa wiejskiego w Czechosłowacji w ujęciu metodologicznym, oparte na wynikach szeroko zakrojonych badań i studiów planistów czechosłowackich, w szczególności prowadzonych w l. 1960—1962. Poznanie tego dorobku i wykorzystanie doświadczeń Czechosłowacji, która na polu socjalistycznej przebudowy wsi jest daleko bardziej od nas zaawansowana, może wydatnie wzbogacić podstawy naukowe naszej praktyki planistycznej i mieć istotne

znaczenie dla dalszych studiów nad perspektywicznym rozwojem struktury osadnictwa wiejskiego w Polsce. Omawiane opracowanie spełnia w tym zakresie nader pożyteczną i potrzebną rolę poznawczą. Toteż jego ukazanie się należy powitać z dużym zadowoleniem.

Autor w czterech rozdziałach omawia kolejno: historię rozwoju osadnictwa wiejskiego na ziemiach Czechosłowacji, specyficzne cechy sieci osadnictwa wiejskiego w CSRS, rolnictwo czechosłowackie w dobie kolektywizacji, główne problemy rozwoju osadnictwa wiejskiego występujące w studiach nad metodą i warunkami przebudowy wsi i CSRS, hierarchię sieci osadnictwa, rolę nowej struktury rolnictwa w rozwoju sieci osadnictwa w CSRS, system organizacji usług w perspektywicznej koncepcji sieci osadnictwa wiejskiego oraz zasady i kryteria klasyfikacji osiedli wiejskich.

We wnioskach końcowych autor dokonuje syntetycznego przeglądu wyników studiów planistycznych nad teoretycznymi podstawami perspektywicznego modelu osadnictwa wiejskiego w Czechosłowacji, porównując je w pewnej mierze z polskimi założeniami planistycznymi w tej dziedzinie. Wnioski te dotyczą w szczególności: stanu rozpoznania i metod opisu struktury osadnictwa wiejskiego w CSRS, kryteriów typologii osiedli wiejskich przyjętych na potrzeby gospodarki przestrzennej gospodarstw rolnych, postulowanej w ustaleniach planistycznych wielkości gospodarstw rolnych oraz czynników warunkujących zakres i przebieg przebudowy sieci osadnictwa wiejskiego w CSRS. W aneksie do omawianej pracy załączono przykładowo kilka czechosłowackich planów programowych, tzw. zespołowych urzędzeń usługowych dla wsi rozwojowych, wraz z ich krótką charakterystyką kosztorysową.

Oceniając pracę Chwaliboga w ogólności pozytywnie i podkreślając raz jeszcze jej bezsprzeczną wartość poznawczą oraz uznając niewątpliwą potrzebę tego typu opracowań, trzeba jednak wskazać na pewne jej braki i usterki. Przede wszystkim rzuca się w oczy dość nierównomierny układ treści w poszczególnych rozdziałach, co odbija się ujemnie na przejrzystości i czytelności pracy oraz rozbija główny jej wątek tematyczny. Dość istotnym mankamentem jest także niewystarczająca dokumentacja naukowa (nader nieliczne i do tego niedokładne przypisy). Pewne obiekcje budzi ponadto opisowo sprawozdawczy charakter opracowania w zasadzie tylko relacjonującego wyniki badań i założeń planistycznych czechosłowackiej gospodarki przestrzennej, bez zbytniego kuszenia się autora o precyzowanie swego punktu widzenia w omawianych kwestiach. Szkoda wreszcie, że oparł on swoją relację wyłącznie na opracowaniach planistów i urbanistów, nie wykorzystując wcale bogatego przecież dorobku geografów czechosłowackich i innych zajmujących się osadnictwem, co dałoby daleko pełniejszy obraz stanu i perspektyw rozwojowych osadnictwa wiejskiego w CSRS oraz niewątpliwie podniosłoby wydatnie wartość całej publikacji.

Aleksander Schwartz

„HISTORICA” tom VIII—IX. *Les sciences historiques en Tchécoslovaquie. Historical Sciences in Czechoslovakia. Historische Wissenschaften in der Tschechoslowakei. Las ciencias históricas en Checoslovaquia.* Nakladatelství Československé Akademie VED. Praha 1964.

Klejne dwa tomy wymienionego wyżej czasopisma, zgodnie z przyjętym od początku przez jego redakcję założeniem, zawierają w tłumaczeniu na języki zachodnioeuropejskie wybór najnowszych i najbardziej wartościowych prac na-